

MÉSZÁROS MÁRTI –
SOMOGYVÁRI ZOLTÁN

Mustó Péterrel

Mustó Péter jezsuita atya családjával 1944 végén menekült Németországba. Az alábbi, 2016 februárjában készült interjúban mesél meneküléséről, a menekült-lét közvetlen tapasztalatáról, és arról is, mit kíván meg az egyetemes emberi felelősség a háború elől menekülő emberekkel szemben. A Jezsuita Menekültszolgálat oldalán megjelent szöveg szerkesztett és rövidített változatát közöljük.

Sokan mondják, hogy az 1945-ben, 1956-ban elmenekült magyarokkal nem lehet összehasonlítani a mai menekülők helyzetét, mert most nagyon más a helyzet. Te mit gondolsz erről?

Számtalan összeesküvés teóriát hallok azokról, akik a Földközi-tengeren át Európába igyekeznek. Az egyik szerint gazdag mecénások felbújtják és ellátják pénzzel az afrikai és közel-keleti tömegeket, hogy jöjjenek és tegyék tönkre Európát. Egy másik teória szerint a jövevények csak a nyugati jólétet keresik. Egy harmadik teória szerint az iszlám vallás megszállja az elkereszténytelenedett Európát, hogy meghódítsa magának azt, amit korábban fegyverrel nem tudott elérni. Gyerekeket azért hoznak magukkal, hogy őket élő pajzsként felhasználják, és ezzel álcázzák agresszív szándékukat. Megdöbbenve kérdezem, hogy 3.700-an is azért fulladtak a Földközi-tengerbe 2015-ben, hogy ezzel menekülőknek tűnjenek és szánalmat keltsenek?

Ha ezeket az összeesküvés teóriákat komolyan vennénk, akkor ennyi erővel az 1956-os kétszáz ezer magyarról is állíthatnánk, hogy a kommunizmust akarták Nyugaton terjeszteni, amikor oda menekültek, hiszen volt köztük ÁVO-s és kommunista párttag is. Ezt nem én találtam ki. Beszéltem ilyenekkel. Akik pedig nem „hódítási szándékkal” hagyták el magyar hazájukat, azok közül sokan a jobb életet keresték Nyugaton. A szocialista országokban az életszínvonal akkortájt sokkal alacsonyabb volt, mint Nyugaton. Voltak persze nagy számban olyanok is, akik az életüket mentették.

A menekülteket különben rendszeresen gyanú veszi körül ott, ahová hívatlanul érkeznek. A náci üldözés elől menekülő zsidókat sok nyugati ország nem fogadta be. Franciaországban internálótáborba zárták őket.

Különböznek-e a migrációs helyzetek?

A ma Európát fenyegető népvándorlásnak nem ugyanaz a történelmi és politikai háttere, mint az 1956-osnak. Az 1930-as évek végén a zsidók menekültek. 1945-ben az én családom az oroszok elől menekült. 1946-ban a lerombolt Nyugat-Németországot sok millió kitelepített árasztotta el. Ha a vallásukat, nemzetiségüket, a menekülés okait figyeljük, akkor mindig más volt a helyzet. De az igazi különbség mélyebbre mutat. 2015-ben hozzánk, Magyarországra érkeztek, átláthatatlanul sokan. Ezért ijedtünk meg annyira. Hirtelen veszélyeztetve

éreztek magukat a lakosok. A menekültek tömege, idegen arca, érthetetlen nyelve, más vallása riadalmat keltett. Egészen más kultúrkörből származnak, mások a szokásaik. Az arabokat és a muzulmánokat különben is már hosszú évek óta terroristának minősítette a nyugati világ. És most itt vannak, elárasztanak bennünket! Különös számunkra, hogy 70 év béke után veszély fenyeget minket újra. Érintetté váltunk. A menekülők kilátástalan sorsa most ránk nehezedik. Közünk lett hozzájuk, s ezzel hirtelen megváltozott a szóhasználatunk. Amíg tőlünk távol, Olaszországba érkeztek tízezerrel, addig még menekülteknek neveztük őket. De amint közel kerültek hozzánk, migránsokká váltak számunkra. Idegenekké. A migráns megnevezés azonban eltakarja a menekülő személyes arcát. A menekültet nemzetközi megegyezés védi, mert veszélyben van. A menekültnek vannak jogai. A templom, a vallás ősidőig visszamenőleg befogadja az üldözöttet, nem szolgáltatja ki őt. Még ha súlyosan vétkezett, akkor sem. A menekült megérdemli a segítséget. Ember, akinek van személyes története. Van arca.

A migráció egy szociológiai jelenség megnevezése. A migráns elsősorban nem emberi személy, hanem egy eset. Nem szorul különleges védelemre. Nem hívja fel a figyelmet arra, hogy segítségre szorul. Kalandor talán, aki új vidékekre vágynak. A migráns engem a vándormadarakra emlékeztet. Nem látom az emberi arcát. Csak ha a szemébe nézek egynek, akkor kezd érdekelni a sorsa igazán. Akkor válik személlyé. Fontos lesz számomra. Akkor nem a tömeget látom. Ha a menekült szemébe nézel, felismerheted benne az embert, aki rémületből hagyta el az otthonát, mindenét. Az életét kockáztatva rozoga csónakba száll, idegen országokba merészkedik. Mert az emberek lehetnek olyan kétségbeesett állapotban, hogy útnak indulnak még akkor is, ha a vesztükbe mennek. Ha a bajba jutott embert látod bennük, akkor nincs különbség 1940, 1945, 1956 vagy 2015 között. A szóhasználat meghatározza a hozzáállásomat az érkező iránt. Barát vagy idegen. Menekült vagy migráns. A szó megváltoztatásával más viszonyulás keletkezik bennem. Nem mindegy az, hogyan nézek rá. A menekült mellett nem mehetek el érzéketlenül. A migránsok iránt viszont lehetünk közömbösek. Befogadjuk vagy kizárjuk őket. Jöhetnek-mehetnek. Nincs hozzájuk kötődésünk.

2015 elején olvastam először magyar újságban, hogy „nekünk, magyaroknak nincs szükségünk menekültekre”. A migráns szó még nem volt használatban akkortájt. Ekkor bennem felvillant, hogy én is menekült voltam. Évekig menekülttáborokban éltem. Idegen voltam mások hazájában. Nem kívánatos. Szégyent éreztem. Mert ki nek van szüksége menekültekre? Menekültekre senkinek sincs szüksége. Zavart keltenek, terhet jelentenek azok számára, akik otthon békésen, nyugalomban szeretnének élni. A magyar politikai állásfoglalás a menekültek befogadása ellen felébresztette bennem a szándékot, hogy felvállaljam menekült mivoltomat. Ezzel egyértelmű állást foglaltam a menekültkérdésben. Mert érintett vagyok.

Én is menekült vagyok. Visszacsengett a fülemben az Ószövetség szava: „Fogadd be az idegent, mert te is idegen voltál.”

Te hogy lettél menekült?

1944-ben kilenc éves voltam. Hatan voltunk testvérek. Szüleim beszéltek arról, hogy ha jönnek az oroszok, menekülni fogunk. Debrecenben már több bombázást átéltünk. Édesanyám különösképpen félt a háborútól, az oroszoktól, a kommunistáktól. Először Derecskére mentünk, ahol nagyapám élt. Szeptemberben már nem igazán közlekedtek vonatok. Pár nap után édesapám megszervezte, hogy egy másik családdal együtt lovas szekéren induljunk el. Amikor hajnalok hajnalán útra keltünk, már hallottuk az ágyúk dübörgését Nagyvárad felől. Csak annyi holmit vittünk magunkkal, amennyit a kezünkben is tudtunk cipelni. A lovas szekér Balmazújvárosig vitt minket. Onnan már indult egy vonat, tömve volt menekültekkel. De csak a Tiszáig jutottunk el, mert a vasúti híd már fel volt robbantva. Ismeretlen emberek tömegében sodródtunk gyalog, a folyó irányába. Késő éjjel volt. Szörnyen féltünk attól, hogy a családunk szétszakad, ami be is következett. A testvéreim közül néhányan édesapámmal voltak, édesanyám pedig egy másik csoportban maradt. Hosszú ideig nem tudtunk a többiekről. Retegtünk, hogy elveszítjük egymást.

Amikor mindenét maga mögött hagyva menekül az ember, nemcsak az otthonát, ruháit, konyhaberendezését, könyveit, emléktárgyait veszíti el, hanem a biztonságot is. Azt, hogy tudod, hogy hol szállsz meg éjjel, és tudod, hogy másnap lesz mit enned. Teljes létbizonytalanság alakul ki menekülés közben, amit én csak sokkal később, felnőttként értettem meg igazán. Mi gyerekek féltünk, próbáltunk összetartani, egymást segíteni, de el tudom képzelni szüleim aggodását, mert felelősek voltak értünk. Mi gyerekek csak mentünk utánuk.

Budapesten rokonoknál szálltunk meg, s másnap indultunk tovább, Veszprém felé. Decemberben véletlenül megtudtuk, hogy Öt-tevény vasútállomásán várakozik egy marhavagonokból álló szerelvény csendőrök hozzátartozóival, akiket Németországba készültek kimenekíteni. Nagynéném is köztük volt, így minket is, mint családtagokat befogadtak maguk közé. A vagon zsúfolásig tele volt. Mindenki a padlón feküdt, takaró nélkül. Rémm hideg téli szél fúj be a réseken. Édesanyám mellhártyagyulladásra kapott, akkor ezt nem is tudtuk, csak később fedezték fel nála. Kint havazott, bent pedig a kis szénrel táplált vaskályhánk füstölt, és alig adott meleget. Lehet, hogy a többi vagonban még rosszabb volt a helyzet, ott mintha nem lett volna még kályha sem. Amikor állt a vonat, és sokszor állt, nagy kondérban főtt levest osztottak. Egy hétig utaztunk a marhavagonban.

A tömegtájékoztatás akkor és most hogyan hatott a menekülőkre és a menekülőket befogadó társadalmakra?

A háború csak barátot és ellenséget ismer. Köztük nincs hely más számára. A háborús hangulat nem tűr differenciált, tárgyilagos-ságra törekvő híradást. Háborúban csak propaganda létezik. Hírek helyett bizonyos híresztelések keringtek közöttünk, amiket el is hittünk, nem is, és mégis hittük. Mint mindenki, a menekült is szereti azt hallani, amit remél. Szóbeszéd alapján terjedtek a hírek.

Ez történt 2015 nyarán is nálunk, amikor túl közel jött hozzánk a nagy sokaság. Polarizálta a társadalmat. A lakosság nagy része veszélyeztetve érezte magát. Háborús hangulat alakult ki. Az idegenek befogadásának vagy elutasításának a kérdése Európa polgárait megosztja. A többség biztonságra vágyik. Ezért a politikusaitól megnyugtató, határozott szavakat akar hallani. Egyszerű, gyors megoldást vár el. De a migrációs válságban, mint minden háborúban, komplex történelmi helyzetről van szó, gyors és egyszerű megoldás nem létezik.

Sok fallal szembesültem már életemben. Belső, lelki bezárkózottság falaival épp úgy, mint külső, politikai okokból létrejött falakkal. Mindig lebontani szerettem volna őket. Láttam a vasfüggönnyt, a berlini falat, a palesztinokat megfojtó falat, az Egyesült Államokat a dél-amerikaiaktól védő falat. Mintha mindegyik kétségbeesett próbálkozás lenne, hogy az élet erejét, dinamikáját feltartóztassuk. Általában sikertelen kísérletezések ezek. A szocialista társadalmi és gazdasági modellt nem volt képes megvédeni a vasfüggöny, a rendszer az elzárkózás ellenére megbukott. Izraelnek nem hozott békét és biztonságot a palesztinokat megszegyenítő és ellehetetlenítő fal, csak haragot, gyűlöletet és megvetést szült azok iránt, akik a falat építették. A kábítószert áramlását nem tartja fel a Mexikó és USA közötti erődítmény, és az illegális bevándorlás sem szűnt meg általa.

A történelem mintha azt tanítaná, hogy az ellenséggel jobb kibékülni, az ő érdekeit is figyelembe venni, egyezséget kötni vele, mint előle elzárkózni. Nem vagyok történész, sem politológus. Az emberi lélekkel és az emberek lelki dolgaival foglalkozom gyerekkorom óta. Azt tapasztalom, hogy a bezárkózás szinte mindig megbosszulja magát. A berekesztett élet vagy kitör, vagy elpusztul. Csak rövid távon nyugtatja meg a kedélyeket.

Most öreg fejjel már megtanultam, hogy a híradások régen, mint most is, többnyire egyoldalúan tudósítanak. Eseményekről a véleményalkotást elferdítik. Így volt ez a világháború alatt még inkább, ahol hivatalosan sem volt sajtószabadság. Irányított a sajtó a mi demokratikus Európánkban is. Nálunk ma olyan híreket közölnek, amelyek előítéleteket erősítenek a menekültekkel szemben, veszélyesnek tüntetik fel őket. Ezzel a félelem növekszik az emberekben.

Gyerekkoromban a háború alatt hasonló félelemkeltés történt. Akkor az ellenség a zsidó, a hadifogoly meg a kényszermunkás volt. Debrecenben láttam, hogy csendőrök kísérték sárgacsillagos zsidókat. Félttem tőlük. Csak felnőtként tudatosult bennem, hogy a zsidóknak mégiscsak több félnivalójuk volt akkor, mint nekem. A háború idején a félelmet bennünk, gyerekekben a zsidótól, ellenségtől egy különös légkör gerjesztette. Nem a szüleimtől eredt. Egy hangulat alakult ki az emberek között, amit a gyerekek reflektálatlanul átvettek. Gyerektársaim egymás között azon szórakoztak, hogy a zsidókat ócsárolták. Hasonló reflektálatlan indulat terjed ma

Európa-szerte idegennel, másvallásúval szemben. A félelem kelti. A menekültek vég nélkülinek tűnő áradata valóban ijesztő. De a félelem nem hoz megoldást. Vakká tesz. Előítéletet és gyűlöletet szül. A magyar sajtó meghatározó része a menekültekkel szemben táplálja a félelmet a lakosságban. A veszély hangulatát kelti. Gyakran hallható, hogy a „migráns” terrorista, betegséget hoz, megtámad, piszkos, megerőszkol másokat. Az új népvándorlás valóban sok veszélyt rejt magában. Nem ok nélküli a félelem. Egy idegen világból érkező tömeg komoly konfliktusokat okozhat a befogadó társadalomban. A többségében egyedülálló fiatal férfiak szokásai nem változnak meg egyik napról a másikra. De a félelem felerősítése velük szemben felelőtlenység. Csak tovább polarizál. Az ijedelmet növeli. Józan megoldások keresését akadályozza.

A félelem vakká tesz. Más érveket hoz elő belőlem, mint amikor a veszélyes helyzetben megoldásokat keresnek. A félelemben magamat akarom óvni, s kizárom a tudatomból azt a lehetőséget, hogy miként is lehetne megoldást találni a veszélyben. Azt talán szégyellnénk beismerni, hogy a félelem vezet minket. Szalonképesé tesszük a félelmet, ideológiákkal, racionális magyarázatokkal. Fontos ezért, hogy észrevedd, ha félsz. Akkor könnyebben tudsz távolságot venni a félelmedtől. Ha nem a félelmed irányít, a veszély ugyanaz marad, de mert van egy belső összeszedettséged, higgadtságod, észreveszed, hogyan léphetsz tovább. Ha nyugodtan nézel egy helyzetre, a tudatod kitágul. A lehetőségeidet jobban meglátod. Nem tudok egyetérteni azzal a politikával, hogy a félelmet növeljük. S a határhúzás a félelmet növeli. A „mi csak védekezünk” magatartás erőszakot szül, mert a határon kívül rekedtek ezt erőszakként érzékelik.

Budapesten, nyáron, a Keleti pályaudvarnál sok utazó veszélyeztetve érezte magát, amikor a menekültek alvóhelyei között kellett áthaladnia. Megértem a félelmüket, és sajnálom, hogy a menekültek kellemetlenséget okoztak nekik. Elismerem, hogy nehéz egy nyugalomhoz szokott, békében élő, jóléti társadalomnak elfogadnia azt, hogy a váratlanul, hívatlanul érkezett jövevények nagyobb bajban vannak, mint mi, akiket megzavar az ő jelenlétük. Nekünk van otthonunk, nekik nincs.

Ifjúságom nyolc évét töltöttem magyar menekültek között. Ebből négyet a passau-waldwerkei táborban. Oda gyűltek össze azok, akik Magyarországra hazatérni szándékoztak. Időnként tízezren éltek ott. Ebben a barakkokból álló táborban előttünk kényszermunkások éltek, akik a háború alatt a hadiipar számára dolgoztak. Összezsúfolva laktunk, egy szobában több család. Egy nagy barakkban főztek az egész tábor lakói számára. Mindenki a csajkájával ment az ételért. Vívezeték is csak egy barakkban volt, és közös WC, ahol egymás mellett ültünk és dolgoztunk intézése közben egymást szórakoztattuk. A tábor orvosa is menekült volt, úgyszintén a boltos, akinél sok mindent vásárolhattunk. Csak a pénz hiányzott,

a munka a megélhetéshez, és a jövő. Az emigráns magyarok csak egymással érintkeztek. Nagyon bezárt világ alakult ki köztük. A felnőttek belső harcokat folytattak jelentéktelen dolgok miatt, és nem vették észre az élet igazi problémáit.

Ebből a csak önmagával foglalkozó emigráns világból 18 éves koromban léptem ki. Beléptem a jezsuita rend német noviciátusába. Ott, kívülről nézve ismertem fel, hogy a légkör, amiben az emigráns magyarok és a szüleim akkor még éltek, egy bezárt skatulyának a dohos levegőjéhez hasonlított.

A tábor csak hat év után kezdett lassan feloszlani. 1950-ben megkezdődött a menekült magyarok tömeges kivándorlása az Egyesült Államokba, Ausztráliába, Dél-Amerikába. Sokan, mint mi is, Németországban helyezkedtünk el, és nem okoztunk kárt, vagy hoztunk veszélyt új hazánk számára. A második világháború után a szétbombázott, romokban heverő Nyugat-Németország sikeres újraépítéséhez nagymértékben hozzájárult a sokmillió menekült és kitelepített. A menekült, kivándorló, új hazát kereső általában tettere kész ember. Semmije sincs, csak a léte és élni akarása. Mindent megtesz, hogy megtalálja helyét az új környezetben és életlehetőséget teremtsen magának. Ma alig található Németországban olyan család, amelynek a rokonai között ne lennének menekültek vagy betelepítettek. Lehet, hogy ezért támogatják az újonnan érkezőket annyian 2015-ben. Ezért éreznek együtt velük és bíznak abban, hogy az új polgárok befogadása is sikeres vállalkozásnak bizonyulhat.

Régen a németek is azt hitték, mint mi magyarok, hogy leszármazásunk által vagyunk magyarok és válunk egységes néppé. De nincs olyan, hogy tiszta magyar vér. Se tiszta német vér, amit Isten adott volna. Magyarország népessége is keveredések eredménye. Avarok, jászok, székelyek és svábok, cigányok, zsidók, kunok, bunyevácok, katolikusok és reformátusok, ateisták, liberálisok és kommunisták, harcolni kész nacionalisták, homoszexuálisok és heteroszexuálisok, fehérek, sőt feketék is, zsebtolvajok és milliárdosok, okosak és buták, mind lehetnek magyarok. Megférünk együtt. Nem minden honfitársunkat szeretjük egyformán, de másokhoz képest áldott békében élünk. Kijövünk egymással. Nincs homogén társadalom. Miért ne férnének meg köztünk arabok is. Miért tartjuk most magunktól távol az idegent, a jövevényt? És miért sújtjuk újra kemény börtönbüntetéssel az illegális határátlépőt, mint a régi vasfüggöny idejében?

A menekültek befogadása szerinted hogyan oldható meg? Milyen szemléletváltásra van szükségünk ahhoz, hogy legyen több akarat a befogadásukra?

Szemléletváltás érintettség által jön létre. Szemléletváltáshoz közel kell engedned magadhoz őket. Amíg a menekültkérdés csak a dél-amerikaiak, ausztráliaiak, afrikaiak, az Egyesült Államok problémája volt, addig Európában nem mozdult semmi. Nem érintett minket. Még akkor sem, miután a törököket, libanoniakat, jordániaiakat árasztották el menekülő tömegek. Amikor a görögök és olaszok kiáltottak segítségért, mert nem birkóztak meg az érkezők sokaságával, az sem ébresztette fel a többi európai testvérnép szolidaritását.

Majd a híradó beszámolt arról, hogy a Földközi-tenger temetővé vált. Migránsok holttestével tele. Az Európai Parlament képviselői erre egy perc csendes fejhajtással megadták a tiszteletet az áldozatoknak. A világháború, ami otthonuk elhagyására kényszerít manapság kétszáz millió, megismétlem, kétszáz millió embert, nem zavarta meg a magyarok, osztrákok vagy németek nyugalmát. Csak amikor Budapestet érintették, tört ki nálunk a botrány.

Csak ha minket is érint mások elviselhetetlen helyzete, akkor figyelünk fel rájuk igazán. Csak ha megzavarnak, ébredünk fel mély álmunkból. Közel kell jönniük hozzánk. Fel kell rázniuk minket, hogy észhez térjünk, és tudomásul vegyünk korunk egyik globális katasztrófáját. A gazdag észak és a szegény dél közötti különbséget, ami háborúhoz és következképpen új népvándorláshoz vezet. Ez a népvándorlás, aminek még nem látjuk a végét, bennünk, magyarokban nem együttérzést, hanem félelmet váltott ki. Megijedtünk, mert túl sokan jöttek. Elárasztanak bennünket. A szemléletváltáshoz hit szükséges, nem félelem.

Keresztényként hogyan viszonyuljunk a menekültekhez?

Keresztényektől jóindulatot feltételeznék a bajban lévők iránt. Megdöbbsz, hogy ma Magyarországon mégis mennyi indulatot látok keresztényeknél muzulmánokkal szemben. Jézus elismeréssel tekintett a más vallású emberekre. Megcsodálta a pogány kafarnaumi százados hitét és felkiáltott egy másik alkalommal, hogy „nem találtam Izraelben annyi hitet, mint ennél a pogány asszonynál”. Jézus olyan törvénynek engedelmességet, amely felülír sok emberi szabályt. Mert a Mennyei Atyja, ahogyan Istent nevezte, mindenkinek az Istene, „aki esőt hullat és napsütést áraszt jóra és gonoszra, hívőre és hitetlenre egyaránt”. Jézus a vallásosság ellentmondásaira hívja fel a figyelmet. A Biblia olyannak mutatja Istent, mint aki nem a vallásos előírások betartása által érzi magát megtisztelve, hanem azért, hogy jóindulattal fordulunk embertársaink felé. Akkor szeretjük és tiszteljük Istent, ha tiszteljük és szeretjük embertársainkat. Különösképpen azokat, akik éhesek, szomszások, börtönben vannak, betegek, nincs ruhájuk.

Dél-Amerikában a keresztények között, akiket ismertem, nagyon elevenen élt a tudat, hogy nemcsak azoknak kell segítenünk, akik a templomunkba járnak, hanem azoknak, akiknek szüksége van rá. A második világháború után Németországban komoly lelkiismeretvizsgálatra adott okot, hogy a náci üldözés idején több püspök és pap csak a kikeresztelkedett zsidókat vette védelmébe. Mulasztásukat jogosan rótták fel nekik később. Nem keresztény az az elgondolás, hogy a keresztény Európába csak keresztényeket fogadjunk be.

A keresztény felebaráti szeretet más, mint a család szeretete. Több, mint a haza szeretete. A hitközösségen is túlmutat. Szeresd embertársadat, függetlenül attól, hogy milyen a vallása, hite, nyelve, bőre, kultúrája, viselkedése. Függetlenül attól, hogyan viszonyul hozzád. Szeresd ellenségedet. Vagyis legyél jóindulattal az ellenségeddel

szemben is. Kívánj neki jót, támogasd, ha bajban van vagy szüksége van rá. Ha képtelen vagy jót érezni iránta, vagy félsz tőle, akkor kérd az Egek Urát, hogy változtassa át a gyűlöletedet vagy félelmedet jókívánsággá. Amikor valakit nem tudsz szeretni, akkor kérd Istent arra, hogy ő szeresse azt helyetted. Szeresd ellenségedet, vagyis vedd tudomásul, hogy neked sincs több jogod az élethez, mint neki. A létet kapjuk. Nem mi adjuk magunknak. Ellenségednek annyi joga van élni, mint neked. Ez a keresztény felebaráti szeretet. Jézus nem nagy politikai programot hirdetett meg. Személyes kapcsolatot vett fel emberekkel. Az Evangélium örömhír, tele van egyedi, személyes találkozásokkal. Jézus így gyógyított, adott életet és megváltoztatta a világot. Szemléletváltáshoz hit szükséges és akarat, nem félelem. Megoldásokat kell keresni.

Augsburg közelében egy kihalásra ítélt hatalmas kolostorban tíznapos lelkigyakorlatot tartok minden évben. A ház fenntartója és a programok szervezője a *Lumen Christi* közösség, amelyik kezdett szétesni az utóbbi években. A menekültek érkezésével azonban új feladatot kapott. Befogadtak 39 menekültet, többségében asszonyokat és 19 kiskorút. Hamarosan három kisbaba is született. A kolostor felét leválasztották számukra. Ezzel az épület fenntartása is biztosítva lett, mert az állam lakbért fizet a migránsok után. Az együttélés nem mentes konfliktusoktól, de a menekültek életet hoztak a házba, és a közösség tagjai feladatot kaptak. Gondoskodnak a családok ellátásáról, tanítják őket németre, segítik az ügyek intézését a hatóságoknál. A helyi polgármester összehívta a falu népét, hogy ismerkedjenek az újonnan érkezettekkel. Az önkéntes tűzoltóság és a sportegyesület meghívta a fiatalokat. A gyerekek helyet kaptak az óvodában és az iskolában. Új élet született nemcsak a kolostorban, hanem az egész településen.

Ferenc pápa kérte, hogy minden plébánia fogadjon be egy menekült családot. Vannak, akik ezt nevetségesnek tartják, vagy elengedik a fülük mellett, vagy azt állítják, hogy a pápa nem ért hozzá. A veszélyeztetettség érzését nem szeretném lebecsülni. A sok idegen nyugtalanító. De ha maga a püspök úr, vagy a plébános úr támogatná a tervet és meghirdetné, hogy egyházközségünk befogad öt családot vagy akár csak egyet, egész biztosan lennének olyanok, akik levennék a terhet a plébános válláról. Nem is neki kellene a saját lakását megosztania. Keresnének néhány üres szobát, amelyet a menekültek rendelkezésére bocsátanának. Az egyházközség tagjai pedig felvonnák a kapcsolatot az újonnan érkezőkkel. Ez nem lenne olyan nehéz. Ezer példa van rá. Ez jóindulat kérdése, szervezés kérdése. Hogy akarjuk-e, vagy nem akarjuk. Hogy veszélyt akarunk-e látni bennük, egy szörnyűséget, vagy pedig egy lehetőséget.

Ha a menekültkérdést nem úgy tekintjük, mint ellenséges, török hadak támadását, amelyek ostromolják az ezeréves Magyarország határát, akkor egyből más lesz a hozzáállásunk a menekültekhez. Megoldásokat a menekültválságra nem akkor találunk, ha ágálunk

ellene, ha ellenségnek nyilvánítjuk a jövevényeket, ha félelmünkben bezárkózunk, hanem ha megoldásokat keresünk. Ha szóba állsz egy menekülttel, vagy kettővel, akkor az egész menekültügyi kérdésnek személyes arca lesz. Mert a szemébe nézel. És lassan elkezd mesélni a történetét, és te lassan elkezdéd őt megismerni, és akkor ámulsz és bámulsz, talán észreveszed, hogy neki nagyobb hite van, mint neked, vagy többet szenvedett, mint te. És talán segíteni is fog neked, vagy a plébánosnak, megjavítja a háztetőt vagy a vízvezetékét.

Ha barátságot kötsz egy emberi személlyel, akkor az egész menekültügyi kérdés más dimenzióban, más szinten jelenik meg. A léleknek, az emberi kapcsolatoknak más szintjére kerül. Személyek között születik kötődés. Amikor a másik ember arcába nézek, akkor személlyé válik az, akit a menekültáradatban legfeljebb szociális esetnek tekintek. Ha látom az arcát, észrevehetem, hogyan érezheti magát ő. Észreveszem a saját félelmeim mellett az ő félelmeit is. Akkor jóindulat ébredhet. S nem csak védekezem. Akkor tudok megoldásokat keresni.

Ha minden plébánia csak egy szír családdal lép személyes kapcsolatba, akkor megváltozik az egyházközség hozzáállása az egész közel-keleti problémához. Konkrét embereken keresztül láthatóvá válik a gazdag északi és a szegény déli népek közötti feszültség. Kinyílik a szemünk. Felfedezhetjük azt is, hogy mennyi érték van a másik kultúrájában. És ők is megismernek minket. Ilyen személyes kapcsolatok megszületését célozta meg Ferenc pápa a felszólításával. Akármennyire is leseprük, vagy megvetik a szándékát, ő maga ezt az emberi közelséget éli. A közvetlen találkozást minden egyes emberrel. A dél-amerikai nagyvárosokban a szegények tömege legalább olyan ijesztő, mint nálunk volt pár hétig Rószkén. Az ember érzi, hogy a sokaság számára nincs megoldás. Tényleg nincs. Ez szinte elviselhetetlen. Ha csak az emberáradatra nézünk, alig ismerjük fel az egyes emberi személy arcát. De a lelkipásztor hivatásához tartozik, hogy minden egyes emberben Isten szeretett gyermekét szolgálja. Minden egyes migránsban is Isten képmását keresse.

Ferenc pápa maga is bevándorló szülőktől származott. Átélt személyes krízishelyzeteket. Megtanulta, hogy a bajban lévő embernek az a legfontosabb, ha mellé áll valaki, együtt érez vele, nincs magára hagyva. Ezt a lelkipásztori magatartást követte püspökként Buenos Airesben, amikor egyes családokkal és személyekkel lépett kapcsolatba. Az idegen kultúrából érkező számára Európa teljesen új világ, amit legfeljebb a tévében látott, de az máshogy néz ki ott, mint itt élőben. Ebben az új világban csak akkor tud talpra állni, ha valaki őt befogadja, és pedig úgy, mint embert, közvetlenül, valószínűleg befogadja. Nem tudom eléggé hangsúlyozni, mintha nem találnék elég szót rá, hogy kimondjam, mennyire fontosnak tartom a pápának ezt a felszólítását.

Amint protestánsok és katolikusok már békében élnek egymás mellett, úgy muzulmánok és keresztények is kibékülhetnek a jövő-

ben. Nincs okom rá, miért adnám fel ezt a reményt. Hívó emberként csak egy Istenben hiszek. Közös otthonunk ez a Föld. Csak egy emberi nem létezik. Akik egy nyelvet beszélünk, közelebb érezzük magunkat egymáshoz. Akik egy helyről származunk, azokkal több közös kulturális tapasztalatunk van. De nincs keresztény ember és muzulmán ember. Nincs magyar ember és afrikai ember. Csak ember van. Testvérek vagyunk. Az arabok is testvéreink. A muzulmánok is. Káin hiába állítja, hogy „nem vagyok a testvérem öre”. Felelősek vagyunk egymásért.

A globalizált világban a válság egy országot sem hagy érintetlenül. A problémáit kerítéssel nem tudjuk távol tartani magunktól. Ami máshol történik, az minket is érint. Az egésznek mi is része vagyunk. Összefüggünk. Nem mondhatjuk, hogy nincs közünk ahhoz, ami kialakult. Van benne felelősségünk. Van vele dolgunk. Nem vonhatjuk ki magunkat a közös feladatból. A kerítés két oldalán másként néz ki a világ. A menekültek a jövőben reménykednek. Mi a jövőnkét féltjük tőlük. Nekünk pillanatnyilag nincs szükségünk rájuk. De nekik szükségük van ránk. Hacsak a magunk jövőjéért aggodunk és az idegen sorsa számunkra közömbös, akkor nem tudunk hozzájárulni ahhoz, hogy kibéküljenek a népek és a vallások. Világválsághelyzetre olyan válaszok kellene, amelyek az egész emberi család közös javát tartják szem előtt hosszú távon.

A mi országunk érdekei elválaszthatatlanok más országok érdekeitől. Az egészre kell keresnünk megoldást. Nemcsak a saját biztonságunkra. Ha csak azt keressük, hogy nekünk legyen biztos jövőnk, s hogy nekik lesz-e, az nekünk nem fáj, nem tudunk hozzájárulni ahhoz, hogy más legyen a világ. Meglepő módon épp akkor, amikor személylé válik számomra a másik, akkor leszek képes arra, hogy megnyíljak az egészre, hogy globálisan lássak. Felelősek vagyunk egymásért. Nemcsak honfitársainkért. Nemcsak egyházainkért. Felelősek vagyunk minden emberért, legyen az migráns, vagy menekült. Felelősek vagyunk minden élőlényért, Földünk jövőjéért, az egészért. Nem csak magunkért. Ferenc pápa 2015 adventi beszédében a római kúria munkatársai előtt Oscar Romero salvadori vértanú püspök imáját idézi: „Lehet, hogy nem látjuk meg fáradozásaink beteljesülését, de ez a különbség az építőmester és a segédmunkás között. Segédmunkások vagyunk és nem építőmesterek, szolgák és nem a Messiás. Annak a jövőnek a prófétái vagyunk, ami nem a miénk.”